

FLYTNINGEN AF THULE

SVAR TIL FHV. DEPARTEMENTSCHEF ESKE BRUN

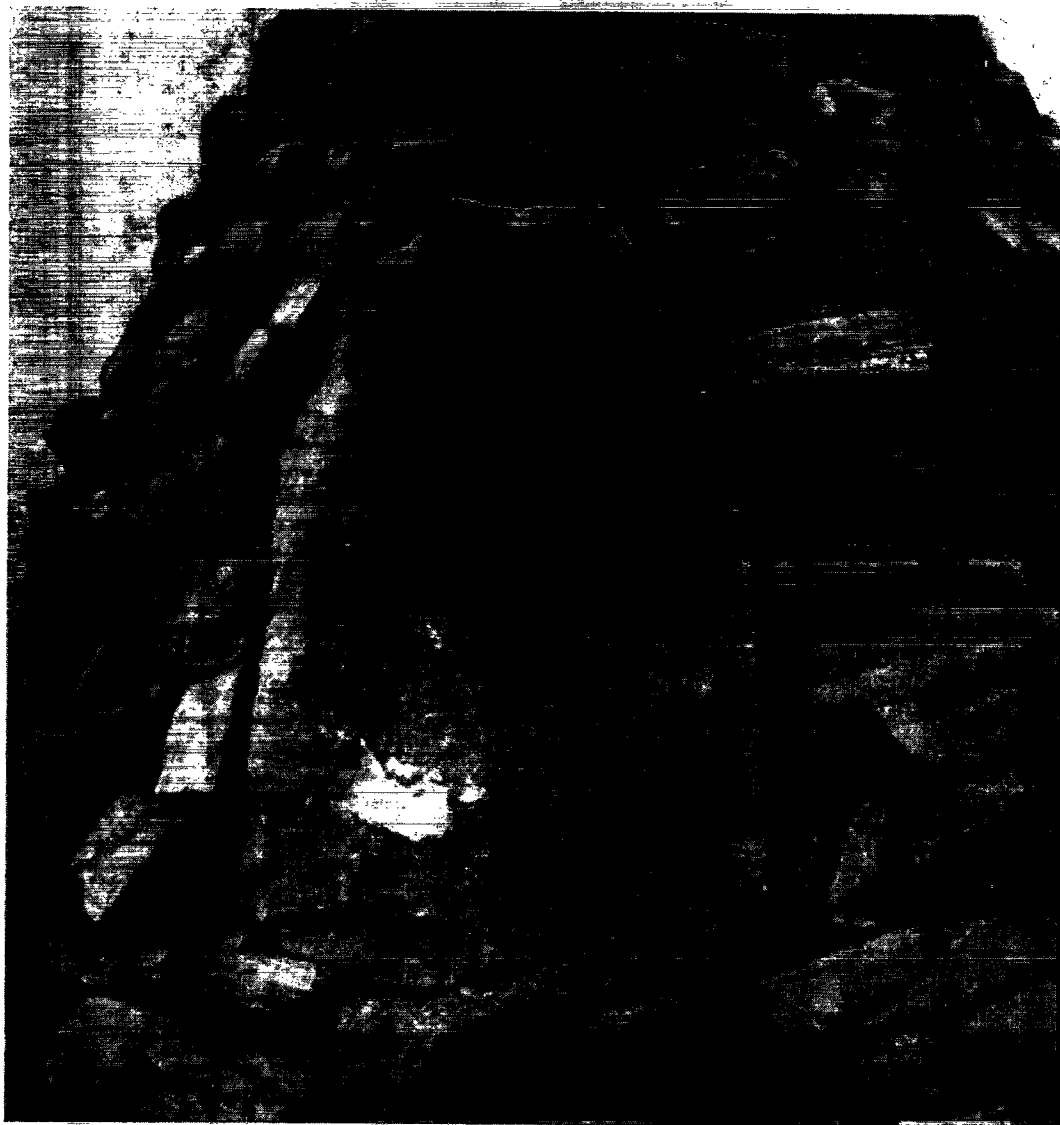
Af Ole Skov

På fangerrådsmødet i april 1953 – Eske Bruns årstal for såvel dette møde som for Thules flytning er forkerte, idet begge dele fandt sted i 1953 – oplæste Jess, der repræsenterede Thule, en skrivelse, hvori befolkningen beklagede de forringede fangstforhold og ønskede mildere regler for bl. a. fangernes passage gennem det amerikanske baseområde. En eventuel flytning af Thule blev ikke berørt. Dette spørgsmål rejstes først senere på mødet, og da af inspektøren, rådets fødte formand, der på landshøvdingens vegne ønskede „at høre de grønlandske medlemmers meninger om fangstforholdene ved Thule samt på hvilket sted man kunne tænke sig at opføre en ny koloni.“

Jess besvarede det første spørgsmål ved bl. a. at henvise til den tidligere på mødet oplæste skrivelse. Det andet spørgsmål besvarede han: „Befolkningen er klar over, at man før eller senere må forlade pladsen her, man afventer blot ministeriets afgørelse herom. Man er enige om, at hvis ministeriet erstatter nuværende huse på bopladsen, vil dette fremskynde bortflytningen.“ Senere på mødet siger han, at fire til fem fangerfamilier, ham selv indbefattet, agter at forlade Thule i slutningen af april for at tage ophold i nordområdet, samt, at en del fangere havde forespurgt ham, om det var muligt allerede nu, hvis de ønskede at forlade pladsen og flytte ud i distriktet, at kunne påregne hjælp fra hjælpe-kassen.

Det var det væsentlige af det, der blev sagt om den sag. Noget man kan kalde en beslutning blev der ikke taget, og at præsten og inspektøren skulle til København for at forhandle med ministeriet nævnes ikke med eet ord i referatet. Da enslydende udsagn fra de eskimoer, jeg har talt med, yderligere siger, at ingen, heller ikke de øvrige fangerrådsmedlemmer, vidste, hvad de to fødte medlemmer skulle til København efter, må det forekomme tilladeligt at antage, at rejsearrangementet var foretaget af ministeriet. De fødte medlemmer fandt det da heller ikke nødvendigt ved hjemkomsten at underrette de valgte medlemmer om forhandlingerne, før befolkningen underrettedes.

Eske Brun skriver, at det var befolkningens *bestemte* ønske, at flytningen skulle ske allerede i 1953 (Eske Bruns 1954 skal også her være 1953), men dette kan ikke

Mindeværd for Knud Rasmussen i Thule.

siges at fremgå af fangerrådsreferatet, der kun nævner „fire til fem familier“ og „flere fangere“ af de ca. 25 eskimofamilier, der da boede i Thule. Jess har da også fortalt mig, at selv om nogle ville rejse samme år, var der andre, som ønskede at se tiden an og endnu andre – især de ældre – som overhovedet ikke kunne tænke sig at rejse. Selvom fangsten var blevet sløjere, var den dog ikke direkte dårlig, og desuden var det ikke blot et Thule oprettet i 1910, der skulle flyttes, men også den gamle eskimoboplads Umanak.

Gennem Eske Bruns indlæg går som en rød tråd, at årsagen til Thules flytning var de forringede fangstmuligheder. Er det rigtigt, kunne man have nøjes med at flytte Thules institutioner plus den del af befolkningen, som ønskede det, for så at lade resten om at indrette sig som de ville med de forhåndenværende fangstmuligheder. Når man ikke gjorde dette, må det være, fordi årsagen var den helt anden, at det var for farligt for eskimoerne at bo så nær basen og koreakrigen, hvis udvidelse amerikanerne frygtede til det sidste.

Ønsket om at måtte tage thulenaavnet med til den nye plads må stå for inspektørens og præstens regning, muligvis ministeriets, idet hverken fangerrådsprotokol eller de eskimoer, jeg har talt med, erindrer noget derom.

Angående det, Eske Brun betegner som „en anden myte“, er det selvfølgelig rigtigt, at det var Knud Rasmussen, der anlagde stationen Thule – tilgiv at det såre let løber i pennen, at de var to om det!

Dokumentationen for at Knud Rasmussen havde haft den tanke at kalde stationen Knudshåb eller Knudsminde er at finde i Peter Freuchens bog: „I al frimodighed“ på side 162 nederst.

Hvem oprettede Thulestationen?

Da jeg skrev mit svar til fhv. departementschef Eske Brun, troede jeg som han, at det var Knud Rasmussen, der alene havde oprettet Thulestationen. Filmsmanden Jørgen Roos, der p. t. opholder sig her i distriktet, har imidlertid fortalt mig, at han under forberedelserne til sin Knud Rasmussen-film har læst en beretning af Knud Rasmussen fra 1924, hvori står: „Da Peter Freuchen og jeg i 1910 oprettede Thulestationen.“ Han var altså her kammerat nok til at dele æren, selvom der vel næppe kan råde tvivl om, at Knud Rasmussen både var hjernen og den drivende kraft bag foretagendet.

ESKE BRUNS KOMMENTAR HERTIL

Af dr. Skovs artikel fremgår to kendsgerninger af interesse:

For det første: Befolkningen ved Thule var klar over, at man måtte forlade pladsen. Man „afventede blot ministeriets afgørelse herom.“

„Ministeriets afgørelse herom“ var, at hvis befolkningen ønskede at flytte, ville man yde den al hjælp hertil. Der er aldrig overfor ministeriet nævnt noget om, at en del af befolkningen ønskede at forblive, og ministeriet havde da heller ingen som helst beføjelse til at flytte nogen mod deres vilje.

For det andet: Jeg var noget forundret over, at Knud Rasmussen skulle have haft planer om at kalde Thule for „Knudshåb“ eller „Knudsminde“. Jeg efterlyste dokumentation herfor. Jeg forstår nu, at „dokumentationen“ findes i Peter Freuchens bog „I al frimodighed“.

Sat sapienti!

Eske Brun.

BOGANMELDELSE

Hans Thomsen: DANMARKSHAVN KALDER
Nyt Nordisk Forlag, 178 s., uib. kr. 19,50

Den første chef for radio- og vejrstationen Danmarkshavn, Hans Thomsen, har på Nyt Nordisk Forlag, Arnold Busck A/S udsendt sin bog *Danmarkshavn kalder*, en realistisk reportage fra hverdagen i Nordøstgrønland.

Bogen handler om den håndfuld mennesker, som lever og arbejder under Nordøstgrønlands barske naturforhold for gennem vejrobservationer bl. a. at sikre flyvningen på de lange internationale ruter. Denne sikkerhedstjeneste, som udføres i den arktiske ødemark, indledtes under krigen og fik stor betydning allerede dengang for de stridende parter. Det nævnes således i bogens forord, at sænkningen af slagskibet „Hood“, Englands stolthed, kun lykkedes, fordi den tyske krydser „Bismarck“ kunne basere sine operationer i Danmarksstrædet på de observationer, som tyske vejrstationer gjorde på Grønlands østkyst.

I 1949 sejlede et hold danske observationsfolk og teknikere med m/s G. C. Amdrup til Nordgrønland for at opføre den vejrstation, som ICAO havde besluttet at opføre i Danmarkshavn, netop der hvor Mylius Erichsens Danmarksekspedition havde base i 1906 til 1908.

Forfatteren nævner i denne forbindelse, at de erfaringer, som Danmarksekspeditionens folk havde gjort med livet som indsats, nu blev til stor støtte for planlægningen af den moderne radio- og vejrstation godt og vel 40 år efter.

Hans Thomsen skildrer i en knap men koncis stil, hvad vejrstationens folk oplevede under deres anstrengelser for at holde stationen i funktion

året rundt, også når forsyningerne svigtede, men det fornøjelige er, at han også har sans for, hvad den overmægtige men til tider skønne natur byder på. Hans folk møder, og det gør han også, isbjørne og moskusokser, polarræve, sneharer, falke og sneugler. Han betegner Nordøstgrønlands uberørte naturområder som et af Danmarks største klenodier og foreslår, at man fra dansk side gør en indsats for at oprette en naturpark her, et forslag, som for nogle måneder siden også blev fremsat i dette tidsskrift af departementschef Eske Brun.

Hans Thomsens bog rummer flere afsnit, der bærer præg af at være oplevet intenst og som både er spændende og fascinerende. Han beskriver mødet med Nordøstgrønlands natur under alle vejrforhold og gør det sådan, at læseren bliver misundelig.

Det gik godt alt sammen for den lille skare mandfolk, fordi man overholdt de sikkerhedsregler, der er nødvendige for at færdes på steder, hvor ingen hjælp fra andre er mulig.

Bogen er interessant og værdifuld, fordi den er den første om en egn af verdens største ø, som kun er kendt af de færreste i selve Grønland såvel som i det sydlige Danmark.

Danmarkshavn kalder hører naturligt hjemme på reolen hos folk, der interesserer sig for Grønlands natur og livet, der leves i forskellige egne af det store land. Den virker dokumentarisk i sine oplysninger, men er samtidig læseværdig, fordi den giver et følt og ægte billede af livet i en egn, hvor de levendes antal er stærkt begrænset. Bogens smukke omslag er tegnet af Alex Secher.

h. c.